

**RAQAMLI TA'LIM SHAROITIDA O'QUVCHILARDA MEDIA
MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH METODIKASI****Allayarova Xadicha Sattarovna****Avazova Lobar Hakim qizi**

Termiz davlat pedagogika instituti talabalari

Annotatsiya. Ushbu ishda raqamli ta'lim muhiti sharoitida o'quvchilarda media madaniyatni shakllantirishning pedagogik va metodik asoslari yoritilgan. Tadqiqotda media resurslardan ongli foydalanish, axborotni tanqidiy tahlil qilish va raqamli etikani o'rgatish usullari ishlab chiqilgan. Taklif etilgan metodika o'quvchilarning axborot savodxonligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar. Media madaniyat, raqamli ta'lim, media savodxonlik, tanqidiy fikrlash, axborot tahlili, raqamli kompetensiya, media etika, onlayn ta'lim, pedagogik metodika, raqamli resurslar

Аннотация. Данное исследование охватывает педагогические и методические основы формирования медиакультуры у студентов в цифровой образовательной среде. В ходе исследования разрабатываются методы осознанного использования медиаресурсов, критического анализа информации и обучения цифровой этике. Предлагаемая методика служит повышению информационной грамотности обучающихся.

Ключевые слова. Медиакультура, цифровое обучение, медиаграмотность, критическое мышление, информационный анализ, цифровая компетентность, медиаэтика, онлайн-обучение, педагогическая методология, цифровые ресурсы

Annotation. This study covers the pedagogical and methodological foundations of the formation of media culture in students in the digital learning environment. The research develops methods for conscious use of media resources, critical analysis of information and teaching digital ethics. The proposed methodology serves to increase the information literacy of students.

Keywords. Media culture, digital learning, media literacy, critical thinking, information analysis, digital competence, media ethics, online learning, pedagogical methodology, digital resources

Raqamli ta'lim muhiti bugungi kunda o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, axborotga bo'lgan munosabati va media madaniyatini shakllantirishda muhim omilga aylanmoqda. Zamonaviy ta'lim jarayoni nafaqat bilim olish, balki raqamli resurslar

orqali mustaqil izlanish va tanqidiy tahlil ko'nikmalarini rivojlantirishni talab etadi. Media madaniyat bu — axborotni to'g'ri qabul qilish, tahlil qilish, yaratish va baholash qobiliyatidir. O'quvchilarda media madaniyatni shakllantirish jarayoni ularning axborot savodxonligini, raqamli etika me'yorlarini va ijtimoiy mas'uliyatini oshirishga xizmat qiladi. Bunda raqamli muhitdagi o'qitish vositalari, masalan, onlayn platformalar, bloglar, interaktiv dars modullari va ijtimoiy tarmoqlar muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli texnologiyalar yordamida o'quvchi media resurslar orqali o'z fikrini mustaqil ifodalashni o'rganadi[9].

Shu bois media ta'limni umumiy ta'lim tizimiga integratsiyalash hozirgi davrning dolzarb vazifalaridan biridir. O'quv jarayonida media madaniyatni shakllantirish nafaqat bilim berish, balki axloqiy, estetik va ijtimoiy qadriyatlarni singdirishni ham ko'zda tutadi. Raqamli muhit o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida yangi turdagi interaktiv muloqotni ta'minlaydi. O'quvchilarda media madaniyatni shakllantirishning samarali metodikasi tizimli pedagogik yondashuvni talab qiladi. Avvalo, o'quvchilarga media vositalarining ijobiy va salbiy ta'sirini tahlil qilish ko'nikmasini berish zarur. Media kontentning sifati, manbasi va ishonchliligi to'g'risida fikr yuritish o'quvchilarning tanqidiy tafakkurini rivojlantiradi[8].

1-jadval. *Raqamli ta'limda media madaniyatni shakllantirish bosqichlari va jarayonlari*

№	Bosqich nomi	Amalga oshiriladigan faoliyat	Qo'llaniladigan raqamli vosita yoki usul
1	Axborotga kirish bosqichi	O'quvchi raqamli resurslardan kerakli ma'lumotni izlaydi	Google Scholar, Eduportal, EBSCO, Wikipedia
2	Tanqidiy tahlil bosqichi	Olingan axborotning ishonchliligi va manbasini baholaydi	Media monitoring, fact-checking saytlari
3	Ijodiy ifoda bosqichi	O'quvchi media mahsulot (slayd, video, blog) yaratadi	Canva, PowerPoint, CapCut, Blogger
4	Muloqot va muhokama bosqichi	Axborotni baham ko'radi, tahlil qiladi va fikr almashadi	Google Meet, Padlet, Telegram kanallari
5	Media etika va refleksiya bosqichi	Axborotdan mas'uliyatli foydalanish va o'z xatti-	LMS platformalar, onlayn test tizimlari

Learning and Sustainable Innovation

harakatini tahlil qilish

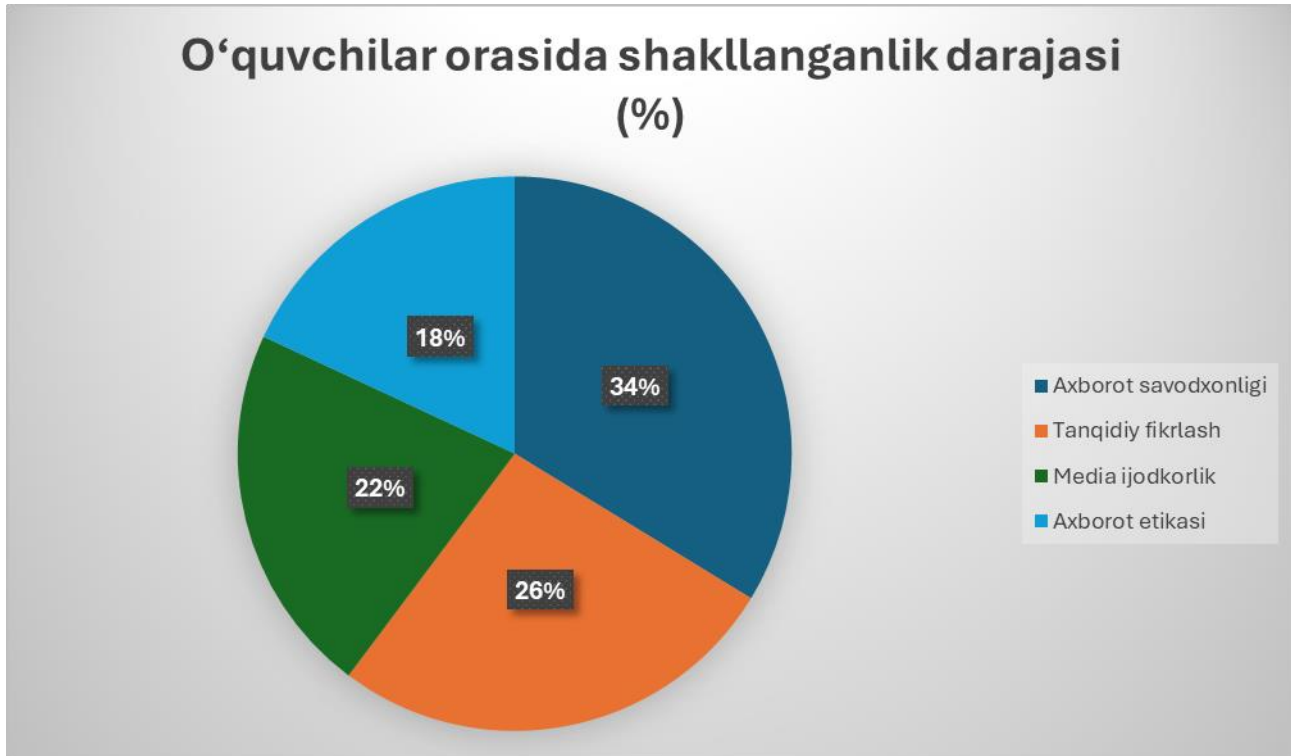
Bunday metodik yondashuvlar orqali o'quvchilar yolg'on axborot, manipulyativ kontent va virtual tahdidlarni farqlashni o'rganadilar. Shu bilan birga, raqamli resurslardan madaniyatli foydalanish, onlayn muomala madaniyati va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish tamoyillari o'rgatiladi. O'qituvchi bu jarayonda yo'naltiruvchi va axborot filtri vazifasini bajaradi. Media madaniyatni shakllantirishda loyiha asosida o'qitish, tahliliy munozara, raqamli interaktiv o'yinlar va veb-forumlar samarali natija beradi. Shuningdek, o'quvchilarning media mahsulotlar yaratish tajribasini oshirish ularning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi. Metodik yondashuvning markazida o'quvchi faol ishtirokchi sifatida namoyon bo'ladi. Bunday jarayon shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasiga to'la mos keladi.

Raqamli ta'limda media madaniyatni shakllantirish jarayonining muvaffaqiyati o'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida jalb etish darajasiga ham bog'liqdir. Media ta'limning markazida o'quvchi axborotni passiv iste'molchidan faol tahlilchi va ijodkorga aylanishi kerak. Bu jarayonda loyiha asosida o'qitish, jamoaviy kontent yaratish va o'zaro fikr almashish muhim o'rin tutadi. O'qituvchi esa bu jarayonni yo'naltiruvchi, maslahat beruvchi va tahlilni boshqaruvchi sifatida ishtirok etadi. Media ta'lim vositalaridan samarali foydalanish uchun o'quvchilarga kontent yaratishning texnik jihatlari (audio, video, grafika) o'rgatiladi. Bu ularning raqamli ijodkorlik salohiyatini oshiradi va mustaqil fikr bildirish madaniyatini shakllantiradi. Media loyihalar orqali o'quvchilar nafaqat bilim oladilar, balki o'z qarashlarini jamiyatda to'g'ri ifodalashni o'rganadilar. Shu bilan birga, onlayn muloqot etikasiga rioya qilish, axborot manbalarini to'g'ri keltirish kabi axloqiy tamoyillar ham amalda singdiriladi. Media madaniyat bu jarayonda o'quvchining ijtimoiy faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Natijada o'quvchilar o'z fikrini asosli, madaniyatli va raqamli etika me'yorlariga muvofiq ifodalashni o'rganadilar[7].

Raqamli ta'limda media madaniyatni rivojlantirish istiqbollari zamonaviy texnologiyalar, sun'iy intellekt va virtual muhit imkoniyatlari bilan chambarchas bog'liqdir. Masalan, sun'iy intellekt asosidagi ta'lim platformalari o'quvchilarning media faoliyatini tahlil qilib, individual yondashuvni taklif etadi. Bu orqali o'quvchilarning kuchli va zaif tomonlari aniqlanib, ularning media savodxonligi shaxsiy yo'nalishda rivojlantiriladi. Virtual sinflar va metaverse platformalari esa o'quvchilarga global media muhitda ishtirok etish imkonini beradi. Shu orqali o'quvchilar turli madaniy kontekstlarda axborot almashishni o'rganadilar. Raqamli ta'lim jarayoniga AR/VR texnologiyalarni joriy etish o'quvchilarning vizual va interaktiv o'rganish qobiliyatini oshiradi. Shuningdek, blokcheyn asosida ishlovchi

media nazorat tizimlari axborot xavfsizligini kuchaytiradi. Kelajakda media madaniyatni rivojlantirish uchun raqamli kompetensiyalarni baholovchi avtomatik platformalar yaratiladi. Bunday tizimlar o'quvchilarni o'z o'rganish jarayonini boshqarishga o'rgatadi. Shu tarzda raqamli ta'lim sharoitida media madaniyatni shakllantirish nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy modernizatsiya jarayonining ham ajralmas tarkibiga aylanadi[5].

1-rasm. O'quvchilarning media madaniyat komponentlari shakllanish darajasi

Raqamli ta'limda media madaniyatni shakllantirishda o'qituvchi, texnologiya va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro aloqaning uyg'unligi muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi raqamli muhitda media vositalarni to'g'ri tanlay olish, ularni didaktik maqsadlarda ishlata olish malakasiga ega bo'lishi zarur. Media ta'lim jarayonida o'qituvchi nafaqat bilim manbai, balki yo'naltiruvchi va maslahat beruvchi rolni bajaradi. O'quvchi esa o'z faoliyatida mustaqil tahlilchi va ijodkor sifatida ishtirok etadi. Bunday o'zaro muloqot sharoitida o'quvchi tanqidiy fikrlashni, axborotni saralashni va o'z pozitsiyasini asoslashni o'rganadi. Raqamli vositalar yordamida o'quvchilar bir-biri bilan hamkorlikda media loyihalar yaratadilar. Natijada ularning kommunikativ va ijtimoiy ko'nikmalari mustahkamlanadi. Media madaniyat o'quvchi tafakkurini kengaytirish bilan birga, ijtimoiy mas'uliyat hissini ham shakllantiradi. Shu jarayon orqali o'quvchi global raqamli madaniyatning faol ishtirokchisiga aylanadi[6].

Media madaniyatni rivojlantirishning muvaffaqiyati uni amaliyotga tatbiq etish bilan

bevosita bog‘liqdir. Shu bois ishlab chiqilgan metodika tajriba-sinov asosida baholanishi lozim. Amaliy sinov jarayonida o‘quvchilar media axborotni tahlil qilish, baholash va yaratish bosqichlarida faol ishtirok etadilar. Baholash mezonlari sifatida axborotning ishonchliligi, mantiqiy tahlil, etika va ijodiy yondashuv darajalari olinadi. Tajriba natijalari o‘quvchilarning media kontentga bo‘lgan mas‘uliyatli munosabati oshganini ko‘rsatadi. Shuningdek, raqamli vositalardan foydalanish sifati ham sezilarli yaxshilanadi. Testlash bosqichida o‘quvchilarning media savodxonlik indeksi aniqlanib, taqqoslama tahlil o‘tkaziladi. Natijalar metodikaning amaliy samaradorligini tasdiqlaydi. Bu esa o‘qituvchilar uchun media madaniyatni shakllantirish jarayonida foydalaniladigan universal yondashuvlarni ishlab chiqish zarurligini ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva M. *Media ta'lim va media madaniyat asoslari*. – Toshkent: “O‘qituvchi”, 2022. – 184 b.
2. Hasanov B. *Raqamli ta'lim texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari*. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2021. – 196 b.
3. G‘ofurova S. *Axborot savodxonligi va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi*. // “Ta’lim va Innovatsiya” jurnali. – 2023. – №2. – B. 45–52.
4. Ziyodov A. *O‘quvchilarda media madaniyatni shakllantirishda raqamli resurslardan foydalanish*. – Farg‘ona: TATU nashriyoti, 2022. – 168 b.
5. Saydulloyevich, Y. O., & Abdullaevna, M. M. (2022). Improvement of methodology of use of national ananas in teaching pedagogical sciences in the system of professional education.
6. Saydulloyevich, O. Y. (2022). The educational and moral significance of the spiritual heritage of Imam ghazali. *European Scholar Journal*, 3(6), 153-156.
7. Saydulloyevich, O. Y. (2023). Samples of the Wisdom of Imam Abu Hamid Ghazali Quoted in the Great Works. *World Bulletin of Social Sciences*, 25, 18-21.
8. Saydulloyevich, O. Y., & Erkinova, S. O. (2024). ABU HOMID G‘AZZOLIY ASARLARIDA “YOLG ‘ON SO ‘ZLASH VA YOLG ‘ON QASAM ICHISH” YOMON ILLAT EKANLIGI HAQIDAGI QARASHLARI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(35), 505-510.
9. Saydulloyevich, O. Y. (2024). TALABALARNI MANAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA ABU HOMID G'AZZOLIY ASARLARIDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(35), 511-516.